

OTVORENO
o korupciji

PORESKE
SLUŽBE

Beograd
2002.

**OTVORENO o korupciji
PORESKE SLUŽBE**

Izdavač
Friedrich Ebert Stiftung

Za izdavača
Zoran Lutovac

Projekat okruglih stolova o korupciji u Srbiji

Autor projekta i urednik publikacije
Radojka Nikolić

Redakcija publikacije
Predrag Jovanović
Svetlana Vuković
Miroslav Nikolić

Projekat podržali
Transparency International Serbia
Centar za ekonomska istraživanja
Institut društvenih nauka

Priprema za štampu
APP, Beograd

Štampa
Vuletić print, Beograd

Tiraž
300

Beograd
2002.

Sadržaj

Uvod	4
Slučajevi korupcije	7
Božidar Raičević Vidljivo i nevidljivo podmićivanje	8
Božidar Đelić U Srbiji su potrebni kontrolori kontrolora	12
Rumenko Dišović Sprečavanje zloupotreba u Upravi	20
Stjepan Gredeļ Odnos građana prema korupciji	22
Mile Jović Zakonima protiv korupcije	24
Žarko Milosavljević Privatnici uredno plaćaju porez	25
Aleksandra Drecun Specijalizacija za borbu protiv korupcije	27
Diskusija	29
Odlikovanja Transparensi Internešenel	34

Uvod

Javno mnjenje u Srbiji ima utisak da je poreska uprava veoma korumpirana državna institucija. Istraživanje koje je pre godinu dana sproveo Centar za liberalno-demokratske studije, pokazalo je da građani smatraju da je najkorumpiranija carina a da odmah iza nje dolazi poreska uprava.

Al Kapone, koji je paradigma kriminala, od ubistava do šverca i reketiranja, postao je metafora i za mamac preko utaje poreza. Ubica je uhapšen zbog gotovo naivnog dela - neplaćanja poreza.

Kako kod nas stvari stoje? Kakvi oblici korupcije postoje u poreskim službama?

Razgovor za "okruglim stolom" o korupciji u poreskoj upravi, koji je vođen 6. aprila 2002. godine pokazao je da u Srbiji izvesno postoji korupcija, ali da je to veoma teško utvrditi. Jedan od razloga za to svakako je upravo u činjenici da su poreski organi zaduženi da u ime države kontrolišu, utvrđuju i naplaćuju porez. Kada takve službe nisu savremeno informatički opremljene, kada nema obuke finansijskih policajaca već 12 godina, kada se većina stanovništva prilagodila životu u kriminalizovanom društvu, kada nema odgovarajuće unutrašnje i eksterne kontrole i kada, povrh svega, postoje zakoni koji daju velika diskreciona ovlašćenja službama Uprave prihoda, onda je jasno da je uspostavljen gotovo idealan okvir za bujanje korupcije.

Samo jedna od ilustracija mogućih zloupotreba, koje prosto navode na korupciju, nalazi se u zakonskim normama po kojima se finansijskom inspektoratu ostavlja pravo da odluči hoće li nekome propisati kaznu u rasponu od 2.000 do 200.000 dinara!

Ukoliko se zna da u Srbiji već nekoliko godina caruje siromaštvo, pa privrednici koji otežano posluju nastoje da podmićivanjem plate manji porez, a sa druge strane, lako je korumpirati slabo plaćene državne službenike, onda je jasno da su postojali svi uslovi da se

korupcija ukoreni u sistem funkcionisanja državnih službi, odnosno da postane - endemska.

Na sreću, sva je prilika da se tako nešto neće dogoditi. O tome svedoče najave najviših predstavnika Ministarstva finansija, iskazane upravo za ovim "okruglim stolom", da će uskoro biti doneta nova zakonska regulativa, da će se pojačati interna i eksterna kontrola, te da će se poboljšati informatički i materijalni polražaj i Uprave javnih prihoda i zaposlenih u njoj. Najavljeno je, takođe, da će se u Beogradu formirati posebna služba kontrole za teže slučajeve poreske uprave koju će činiti "Nesalomivi", spremni da iz glavnog grada otputuju i kontrolišu bilo koje mesto u Srbiji.

Razgovor za "okruglim stolom" o korupciji u poreskoj upravi bio je šesti i, istovremeno, poslednji u nizu rasprava o korupciji u okviru projekta "OTVORENO o korupciji", koji je realizovan od septembra 2001. do aprila 2002. godine. Kao što je poznato, prva rasprava o korupciji u carini održana je 29. septembra 2001. godine, druga, o korupciji u zdravstvu 27. oktobra 2001. godine, treća, o korupciji u školstvu 24. novembra 2001. godine, četvrta o korupciji u policiji 26. januara 2002. godine, peta o korupciji u pravosuđu 2. marta 2002. godine i šesta, o korupciji u poreskim službama 6. aprila 2002. godine.

Ovo je bio prvi pokušaj u Srbiji da se problem korupcije analizira na konkretnim primerima i da se u razgovoru sa ljudima u čijim službama izvesno postoji korupcija, potraže rešenja za suzbijanje korupcije. U razgovorima su, zbog toga, učestvovali eksperti iz raznih oblasti - ekonomisti, sociolozi, predstavnici Vlade i nevladinih organizacija. Tako se i potvrdila osnovna ideja iz projekta "OTVORENO o korupciji" da je suzbijanje korupcije neophodno na svim nivoima, baš kao što je i sama pojava zahvatila čitav sistem.

Ima li smisla boriti se protiv korupcije ako je ona već toliko duboko ukorenjena u sistem i u svest?

Svakako ima. Samo jedan od razloga za borbu protiv korupcije nalazi se u anketi koja je sprovedena polovinom 2001. godine, na uzorku od 2.000 građana Srbije. Na pitanje da li bi prihvatili mito građani su odgovorili ovako: 32 odsto ne bi, jer ne želi da krši zakon, dok 45 odsto ne bi, jer ne opravdava korupciju. Tolika većina od 77

odsto anketiranih koji nikako ne prihvataju korupciju, pruža nadu da u našem društvu postoji kritična masa koja drži do morala i koja je potencijalno spremna za borbu protiv korupcije.

Autor projekta

Radojka Nikolić

April 2002. godine

Slučajevi korupcije u poreskim službama

Kao uvod u razgovor o korupciji u poreskim službama za "okruglim stolom" koji je održan 6. aprila 2002. godine, navedena su dva slučaja iz prakse. Primeri su istiniti, samo su izostavljena imena aktera.

Primer prvi. Nedavno je G17 Institut objavio istraživanje pod nazivom "Koliko košta da imate biznis u Srbiji?". U istraživanju je napravljen profil malog preduzeća koje ima 20 zaposlenih, godišnji promet od oko milion nemačkih maraka, bavi se prometom prehrambenih proizvoda, i koje iznajmljuje poslovni i magacinski prostor. Kada bi se radilo po zakonu, troškovi takvog preduzeća iznosili bi oko 290.000 maraka godišnje, ali se oni u realnosti podmiruju samo sa 90.000 maraka. Gde je "ušteda"? Najviše se dobija izbegavanjem plaćanja poreza, jer je, na primer, državi trebalo platiti oko 220.000 maraka a plaćeno je samo 70.000 maraka. Pri "uštedi" od 150.000 maraka godišnje za neplaćanje poreza, jasno je da se i te kako isplati podmićivanje poreskih službi koje kontrolišu poslovanje.

Primer drugi. Službenik u Upravi prihoda je zatražio mito od 1.000 maraka klijentu da bi mu odredio manji porez. Međutim, klijent je to prijavio telefonom antikorupcijskim timovima, dobio je obeležene novčanice i kada ih je predao službeniku policija je reagovala.

Prof. dr Božidar Raičević
saradnik Ekonomskog instituta

Vidljivo i nevidljivo podmićivanje

Plaćanje poreza je onome ko treba da plati teško, jer mu se umanjuje bilo tekuća ekonomska snaga, kao što je dohodak ili dobit, bilo realna ekonomska snaga - imovina. Zato u poreskoj materiji važi jedno staro francusko pravilo koje kaže: "Ma koliko da je mali porez, onome ko ga plaća uvek je veliki". Ili, još jedno mišljenje francuskog sociologa iz 18. veka, koje, otprilike, kaže da upravo onaj ko ima najveću ekonomsku snagu čini sve da minimizira davanja državi u vidu poreza.

Legitimno je pravo svakog lica, koje je poreski obveznik, da preduzme sve zakonom dozvoljene radnje da tu obavezu umanji. Taj fenomen je poznat i priznat, i to je takozvana "zakonita poreska evazija". Ona može da se pojavi u dva oblika, kao prihvatljiva i kao neprihvatljiva.

Prvi oblik, dakle, prihvatljiva evazija (izbegavanje) poreza, manje-više nije sporna. Nju je zakonodavac predvideo, čim je tako formulisao zakonsku normu. Ali, ona druga, neprihvatljiva, iako je zakonita, nastaje kao posledica više činjenica koje se mogu međusobno sučeliti.

To znači da u poreskim propisima postoje odgovarajuće pravne praznine. Postoji mogućnost da onaj ko treba da primeni propis malo bolje čita nego onaj koji ga je pisao. Znači, nezakonita poreska evazija, koja se kod nas vrlo često brka sa korupcijom, praktično je legitimno pravo poreskog obveznika. Onaj ko plaća vrsne poreske savetnike i vrhunske stručnjake koji dobro poznaju materiju, koji nisu

opterećeni koncipiranjem norme, može da zahteva od njih da mu pronađu što bezbolniji, lakši i jeftiniji prolaz kroz poreske propise.

Da pomenem i onu čuvenu izreku Moše Pijade: "Ja pravim zakone, a 18 miliona Jugoslovena traži prolaze u njima". Zato, čim se pojavi mogućnost da se kombinovanjem raznih propisa naprave konstrukcije koje će omogućiti da se minimizira davanje poreza, a to je nezakonita evazija, na poreskim organima je da reaguju i da propuste i moguće nezakonite konstrukcije što pre otklone. Međutim, autori zakona to nikad ne mogu da otklone do kraja.

Razume se, postoji i evazija poreza koja je nezakonita. Ali, to su prekršajna, krivična dela u kojima obveznik ne čini ono što mu zakon nalaže: ne podnosi prijavu, zatim lažno prikazuje podatke i tako dalje. Na tom terenu stvara se prostor da se pojavi korupcija.

Međutim, ne mora da se pojavi korupcija samo u obliku u kojem obveznik plaća manji porez jer je podmitio činovnika, već, jednostavno, zbog toga što poreska administracija ne radi ono za šta je plaćena. Jednostavno, moguće je izbegavanje plaćanja poreza, jer poreski organi ne rade dobro svoj posao.

Postavlja se pitanje - ima li korupcije u poreskoj administraciji u Srbiji? Lako ćemo se saglasiti da toga ima a da ne znamo koliko, jer, jednostavno, ne možemo da utvrdimo kolika je korumpiranost organa koji su zaduženi da u ime države kontrolišu, utvrde i naplate porez.

Nije sporno da korupcije u poreskoj upravi ima. U poreskim zakonima postoje dva ozbiljna izvora za korupciju. Na primer, postoji član da poreski inspektor može privremeno da zatvori radnju, da uzme robu, oduzme prevozno sredstvo, da određenim osobama uđe u poslovne prostorije i u stan... Dakle, može. Da li će ozbiljan zakonodavac da dopusti da tako ozbiljne i krupne stvari, koje zadiru u privatnu i imovinsku sferu ličnosti, pruži nekom, možda polupismenom, nedovoljno civilizovanom, frustriranom, slabo plaćenom policajcu, da mu poveri takvo diskreciono pravo?!

Ili, druga stvar, još gora. Novčana kazna za razne prekršaje u oblasti ubiranja poreskih prihoda, može da iznosi od 2.000 do 200.000 dinara?! Jedan prema dve stotine za isto delo?! Kome bi službeno lice, ma koliko čvrsto i

ispravno, propisalo kaznu od 5.000 a kome od 200.000 dinara, za isto delo?!

Na primer, za dela kao što su nepodnošenje poreske prijave ili neažurne knjige, postoji mogućnost da se odredi različita kazna u ogromnom rasponu. Zato kroz platu koju prima finansijski policajac, moramo ga učiniti imunim da ne podleigne onome čemu može da podleigne kao običan čovek.

Svojevremeno sam se zalagao za to da se u zakon unese član koji omogućuje da poreski inspektori primaju platu prema učinku i da se tačno navede koji to slučajevi poreskog inspektora mogu da budu izvor njegove varijabile. Zalagao sam se za to da se odgovarajućim pravilnikom, koji će važiti za pojedine službenike koji primenjuju propise u kojima su sadržana velika diskreciona ovlašćenja, da se njima odredi sedam do osam puta veća plata nego što ima naš kancelar. Kao što je, na primer, u Nemačkoj. Finansijski policajac Nemačke ima sedam do osam puta veću platu od nemačkog kancelara.

Neprihvatljivo je da danas očekujemo od poreskih organa da budu nepodmitljivi i da ne zloupotrebe položaj, a da istovremeno dozvoljavamo da "fićom" jure obveznike u "mercedesima", da mastiljavom olovkom kontrolišu onoga ko ima kompjuter, da jure čoveka koji je haker, dok je finansijski policajac priučeni informatičar. Nemačka finansijska policija dobija prvi tip "mercedesa", BMW ili nekog drugog automobila. Oni dobijaju prvi patrolni čamac, prvi računar iz nove serije...

Poresko administriranje je trofazni postupak: kontrola, utvrđivanje i naplata. Kontrola je verovatno najosetljiviji postupak, jer je tu, po pravilu, inspektor sam, oči u oči sa onim koga kontroliše. Retko kad inspektori idu u tandemu. Zato je kontrola u poreskom postupku, verovatno, najosetljivije područje i tu se najčešće i najviše može pojaviti korupcija. Tokom kontrole najviše do izražaja dolazi diskreciono pravo o tome koliku će kaznu inspektor propisati.

U naplati, na prvi pogled, možda izgleda da ima najviše mogućnosti da se pojavi podmićivanje. Međutim, ja smatram da tu samo postoji mogućnost da poreski organ odugovlači donošenje rešenja, da prekorači rok, i to je sve.

Korupciju provocira jedan natprosečno složen set propisa, podzakonskih akata, kao što su pravilnici, poslovnici i brojne uredbe. Provenama u poreskom sistemu koje su izvršene pre godinu dana, to je nešto suženo, ali je i dalje ostao veliki prostor. Korupciju u ovoj oblasti omogućuje još nešto. A to je izbegavanje tri vrste kontrola koje je nužno sprovesti.

Prvo, unutrašnja kontrola, ali ne kao što je to slučaj do sada, da se međusobno kontrolišu ljudi koji se dobro znaju. **Potrebna je eksterna kontrola koju mi uopšte nemamo. Zašto ne bismo kontrolisali onoga ko je kupio najskuplje vozilo? Da se vidi kako je on to kupio. Možda je pošteno zaradio. Takođe, da se pogleda kako su sazidani mnogi objekti. Možda je sve od nasleđa i legalno, od prihoda iz inostranstva, a možda i nije.**

U Zakonu o kontroli naplate javnih prihoda stoji da moraju mnoge stvari da se rade po službenoj dužnosti, između ostalog i ono što bode oči. Zašto se, na primer, ne zaviri u prihode onih koji su platili porez na dohodak građana prošle godine? Timovi istražitelja moraju da istražuju *ad hoc* sumnjive slučajeve.

Na kraju, postavlja se pitanje kod kog se poreza najčešće pojavljuje mogućnost korupcije?

To je porez na promet i akcize. Tu će problem korupcije biti maksimalno rešen kada bude uveden porez na dodatu vrednost. Ako smo već izgubili toliko vremena, onda je bolje da sačekamo još godinu dana i uvođenjem tog poreza mnoge stvari će se rešiti.

Međutim, **za mene je mnogo ozbiljniji i trajniji mogući vid korupcije kod neposrednih poreza, posebno kod poreza na dohodak građana, nešto manje kod imovinskih i minimalno kod poreza na dobit.** Javna je tajna da se zbog neaktivnosti administracije, nepreciznih propisa i nedovoljne kontrole, veliki deo prihoda koji ostvare fizička lica, uopšte ne oporezuje. Tu, verovatno, ima najviše one sitne, male korupcije na koju poreski organ zažmuri i neevidentira je. A to ne bi smelo da se događa.

Postoji još jedan oblik korupcije koji možda više podseća na zloupotrebu. Na primer, jedna zbirka propisa čiji je tiraž 2.000 primeraka, a napisali su je ljudi iz Uprave prihoda. Takvih zbirki propisa, koje potpisuju ljudi iz Uprave, ima mnogo.

Božidar Đelić
ministar finansija u Vladi Srbije

U Srbiji su potrebni kontrolori kontrolora

Moram na početku da citiram neke Francuze. Jedan poznati francuski poreski teoretičar je rekao da je na severu Evrope čast plaćati poreze, a što se ide južnije, čast je ne plaćati porez. Problem je možda i šireg dometa. Korupcija je složen problem, ali je sigurno važna i svest oko toga zašto treba platiti porez i čemu on služi.

Ne mogu da ne pomenem ovde i jednu malu anegdodu. Igrom slučaja, na proslavi Nove godine, sreo sam Kseniju Pajčin. Ona je mene prepoznala i rekla mi je "Ministre Đeliću, nećete valjda da mi razrežete porez?" To je bilo prvo pitanje. Pogledajte, više nema hvalisanja, u sajtovima na Internetu, više nema cena koliko se naplaćuje za koji koncert.

Uzgred, imali smo dve kontrole na prepad i pokupili nekoliko desetina hiljada maraka poreza. Isto tako, desilo se hapšenje jednog organizatora takozvanih "tezgi" u Nemačkoj, od strane poreske uprave Nemačke. U tom segmentu tek treba da očekujemo neku akciju sa naše strane.

A poruka za Kseniju Pajčin je da Madona u Americi ima pet poreskih službenika koji je stalno prate, od koncerta do koncerta.

Problem korupcije možemo da analiziramo kroz odgovore na tri pitanja. Prvo pitanje je da li postoji korupcija u Upravi prihoda danas?

Odgovor je - da, ali ne verujem da je ona u samom vrhu svih službi. **Ja mislim da postoji korupcija u Republičkoj upravi**

javnih prihoda, ali ne verujem da ova služba zauzima drugo ili treće mesto na rang listi korumpiranosti, kako pokazuju ankete. Ali, niko o tome nema pouzdane podatke. I to je jedan od problema.

Drugo pitanje je - da li je nešto urađeno otkad smo mi došlo na vlast da se suzbije korupcija u Republičkoj upravi javnih prihoda?

Odgovor je - da, ali nedovoljno. Ja lično, kao i ekipa oko mene, nismo uopšte zadovoljni stepenom rezultata koji su do sada postignuti.

Treće pitanje je - da li će se mnogo više uraditi na suzbijanju korupcije u narednih 18 meseci?

Odgovor je - da, decidno.

Evo nekoliko ilustracija. O tome da li postoji korupcija u Upravi prihoda ima dovoljno životnog iskustva i anketa da bi se shvatilo da ni ta važna institucija nije bila izolovana. I ona je podlegla korupciji.

Zašto? Zato što se isplati. Isplati se onome ko da mito, isplati se onome ko prima mito. I nije Srbija jedina zemlja kojoj se to dešava. Na žalost, u južnoj Evropi je taj fenomen veoma rasprostranjen.

Prema podacima iz prošle godine, prinudno naplaćeni prihodi od poreza u SAD, Nemačkoj ili Francuskoj, iznose samo nekoliko procenata. U našoj zemlji 2000. godine, procenat prinudno naplaćenih poreza ide i do 50 odsto. Dakle, samo 50 odsto poreskih prihoda je u državnu kasu ušlo dobrovoljno. U 2001. godini sigurno postoji napredak, iako još nemamo precizne podatke, ali je sigurno ostao jedan deo poreza koji je morao prinudno da se naplati.

Svaki porez, ma koliko izgledao mali, predstavlja veliki teret za naše stanovništvo i za privrednike koji pokušavaju da razviju neku aktivnost. **Sigurno je da je naše siromaštvo ključni uzročnik neplaćanja poreza. Jer, ako preduzetnik mora da razmišlja da li će nekoliko hiljada evra da upotrebi za kupovinu nečega za svoje preduzeće, da kupi nešto za svoj lični standard ili da ih da poreskoj upravi, onda je već to dovoljan podsticaj za korupciju.**

Ali, ukoliko se uporedi korupcija u Republičkoj upravi javnih prihoda sa korupcijom u službama kao što su carina ili neke druge, onda

smatram da su plate zaposlenih u Upravi prihoda sasvim pristojne i da u tome ne bi trebalo da bude razlog za korupciju. Na primer, plata finansijskog policajca veća je od moje ministarske plate koja iznosi oko 18.000 dinara. Ne mislim da finansijski policajci treba da imaju sedam puta veću platu od kancelara, ali jedan limit mora da postoji.

Prva konstatacija je, dakle, u tome da korupcija postoji zbog toga što smo siromašna zemlja i zato što smo južnije u Evropi. Drugi razlog je u tome što je sistem i dalje prilično loše postavljen. Za to postoji nekoliko ilustracija. Prva je što u propisima postoji diskrecija. I dalje u našim zakonima ima previše mogućnosti za interpretacije. U našim poreskim odredbama nemamo više diskrecije nego druge zemlje, ali kod nas ta diskrecija više košta nego u drugim zemljama. I zato je to tamo manji problem. O čemu je reč najbolje može da se sagleda iz ovog primera.

Bivši ministar finansija Francuske, Dominik Štroskan, dao je ostavku zbog toga što je otkrivena poreska utaja Karla Lagerfelda koji je govorio da živi u Monaku, a dokazano je da živi u Parizu i da mora da plati francuske poreze. To je bila basnoslovna cifra. Međutim, u dogovoru sa poreskom službom, smanjili su iznos poreza i odobrili su rate za isplatu. Ali, to je bio skandal u Francuskoj i zbog toga je Štroskan morao da podnese ostavku.

Dakle, i u tim uređenim zemljama važno je da se izbegnu sve diskrecije upravnih organa, pa i ministarstava.

Treći primer loše postavljenog ovdašnjeg sistema je sama organizacija Uprave javnih prihoda. Reforma koja je krenula početkom devedesetih godina nije dovršena. Naime, početkom devedesetih, reforma je krenula naizgled pravilno. Spojeni su republički i opštinski organi, ali niti je do kraja izvedena reforma niti je bilo investicija. Zato i imamo sadašnju situaciju u kojoj finansijski policajci u prošlih 12 godina nisu imali ni jednu jedinu obuku. Njihova informatička osposobljenost je pre godinu i po dana, kada smo došli na vlast, bila u katastrofalnom stanju. Kada sam tražio prve izveštaje, video sam u očima službenika blagu paniku, jer je informatička neopremljenost bila tolika da su diskete prevožene "fićama" i "stojadinima" od grada do grada, a podaci su ručno obrađivani.

Moram, takode, da naglasim da je posle republičkih izbora 1996. i 1997. godine Republička uprava javnih prihoda bila jedno od glavnih utočišta onih koji su tada izgubili izbore na lokalnom nivou. Zato je ta uprava prihoda poslužila za borbu protiv onih koji su dobili lokalnu vlast. Šikanirana su ona preduzeća koja su pomagala i sponzorovala tadašnju opoziciju. I dan danas čujem da toga ima i da se pokušava finansiranje političkih partija preko Uprave prihoda. Tome mora da se stane na put.

Da zaključim. Na prvo pitanje - da li danas postoji korupcija u Republičkoj upravi javnih prihoda? - odgovor je da.

Međutim, ogromna većina ljudi koji rade u toj službi su čestiti. Imamo sistemske probleme, manjak investicija i nekoliko stotina ljudi koji su ušli u poresku administraciju, posle lokalnih izbora od pre nekoliko godina, a da nisu bili osposobljeni za taj posao.

Drugo pitanje je - da li se radi na suzbijanju korupcije u Republičkoj upravi javnih prihoda? Odgovor je - da, ali nedovoljno. I ja danas nisam ni u kom slučaju zadovoljan onim što se radi. Prvo, sistemski je napravljen veliki korak prošle godine. Jer, od onih 235 poreskih formi, taksi, uredbi, računa, odluka, zaključaka i ko zna čega sve još, sada ima oko 140 poreskih formi. Poznato je da je bivša vlast uvodila poreze po nahođenju ili ministra finansija ili potpredsednika vlade i naši građani su, bez ikakve debate, bili suočeni sa novima nametom. Danas ima upola manje poreskih formi nego ranije, ali jedna od ideja je bila da se što više formi premesti na zakonski nivo, tako da, sa jedne strane, ne postoji više diskrecija izvršne vlasti da, prema lobiranju ili prema korupciji, menja stvari i da se izuzima od plaćanja poreza.

Danas ne može da se promeni stopa poreza na promet a da se ne ide u parlament. Na primer, imali smo samo jednu promenu, krajem prošle godine i svi naši građani su znali zašto se za sledeće dve godine ukida plaćanje poreza na sveže meso, ribu, voće i povrće. I to je način da se sve razjašnjava.

Druga stvar koja je urađena, to je da je krenula kontrola. **Neki ljudi su već privođeni. Jedan poreznik na Vračaru tražio je 1.000 maraka. Policija više nije imala marke nego evro,**

pa je dala 500 evra. Službenik je primio mito, došla je policija i privela ga je. Zatim, načelnik finansijske policije smenjen je pre nekoliko nedelja. Smenjen je zbog toga što je zloupotrebio svoj položaj, jer nije vratio jedan stan koji je trebalo da vrati. Čovek koji vodi jednu tako važnu službu u našoj zemlji, mora biti besprekoran.

Ima mnogo ljudi u toj službi koji su čestiti i žele da rade svoj posao. Zato ne smemo da dozvolimo da nekoliko primera korumpiranih ljudi omalovažavaju rad oko 8.900 ljudi koji rade u Upravi prihoda. Treće, krenula je informatika. Ove godine su prvi put otvoreni centralni računari, tako da prvi put sada centar zna koliko ko duguje u svakom trenutku. Samim tim to nije samo dragocena informacija, već je to način da se vidi šta se dešava i da se onda traže rešenja u postupku kontrole naplate.

Inače, ono što smo zatekli bio je, kao svugde u Srbiji, - kaos. Čak 30 odsto knjizenja bilo je nepravilno. Imali smo slučaj da je na lokalnom nivou isti poreski obveznik zapisan četiri puta. Ustanovili smo da onda kada smo tražili 20 imena najvećih poreznika koji nisu izmirili porez, umesto imena dobijamo - anonimnog dužnika. Zbog toga nam predstoji uvođenje jedinstvenog poreskog broja za svakog od nas. Takođe, uvodi se služba interne kontrole. To je posebna služba koja će pratiti rad drugih jedinica, jer je u Srbiji važno kontrolisati kontrolore.

Budžetska kontrola i inspekcija sada završava posao na budžetima u periodu od 1996. do 2000. godine. Tu smo ustanovili mnoge nepravilnosti, uključujući i nepravilnosti u Republičkoj upravi javnih prihoda. Podnesene su neke krivične prijave. Direktor Centra Novi Sad, na primer, morao je da podnese ostavku jer je pokrenuta krivična prijava protiv njega, a ima i drugih slučajeva.

U akciji borbe protiv korupcije uhvatili smo se ukoštac sa "industrijom pravljenja mišljenja". Šta se događalo? Ni jedan zakon ne može da bude potpuno precizan. I onda se dešavalo da pojedini privredni subjekti traže interpretaciju. To je bila praksa koja je proizvodila davanje 2.000 do 3.000 "mišljenja" godišnje. Zato se dešavalo da poreska uprava dođe da naplati porez i da poreznik izvadi iz fioke

"mišljenje" ministarstva finansija i da on kaže "Žao mi je, ja sam oslobođen". Od sada, svako mišljenje Ministarstva finansija i ekonomije ne može da se odnosi samo na jedan objekat ili na jedno pravno lice. Znači, kada se traži mišljenje koje je i dalje nužno, uvek se traži princip iza toga i stav o nečemu. Taj stav će se nalaziti na sajtu Ministarstva finansija i ekonomije.

Nikada neću zaboraviti moj prvi radni dan kada sam ušao u Ministarstvo finansija i kada je službenik koga sam zatekao, u panici počeo da slaže papire. Naime, bivša vlast je u Ministarstvu finansija utvrdila jednu suludu odluku, a to je davanje saglasnosti na promet nekretnina. To je nešto koštalo, a ljudi koji su radili u Ministarstvu dobijali su manje, jer su tu i advokati bili neki posrednici. Mi smo, jednostavno, tu saglasnost ukinuli.

To znači da se na pitanje - da li se radi na suzbijanju korupcije u Republičkoj upravi javnih prihoda, može odgovoriti - da, energično. Ali rezultati nisu na onom na nivou da bi bilo ko mogao da kaže da je zadovoljan.

Šta će biti urađeno sutra?

Predložio bih tri domena akcije. Prvi domen se tiče zakonodavne aktivnosti. Zakon o poreskoj administraciji i novi zakon o utvrđivanju i naplati javnih prihoda biće završeni uskoro. Imaćemo dva zakona. Jedan će biti organizacioni, a drugi će biti proceduralni. Proceduralni treba da uvede izbegavanje svakog tipa diskrecije. Znači, smanjićemo sve ono što omogućuje finansijskom inspektoratu da sam nešto određuje.

U tom proceduralnom zakonu biće i jedna odredba, za koju znam da će biti burno praćena, a to je unakrsna kontrola. Zapanjujuće je bilo čuti jednog poreskog obveznika za jednokratni porez da on ne može da plati porez jer su to nelegalni prihodi. Ali, to je danas u našoj zemlji tačno. To nije po zakonima tačno, ali to je *de facto* tačno. Znači, danas je izuzetno teško naplatiti porez na nelegalni prihod jer, jednostavno, zakon nije tako postavljen.

I zato ćemo da promenimo taj zakon, da se naročito plaćaju porezi za te neprijavljene i nelegalne prihode i da poreska uprava i svi mi gledamo šta se radi u mutnom, a ne kao što je bilo do danas, da su najviše kontrolisani oni koji imaju uredne knjige. Takve privrednike

napada ne samo finansijska inspekcija, nego i sve moguće, i tržišna, i sve koje postoje. Zbog toga neki uredni privrednici moraju da otvore kancelarije na kojima piše "kontrola" i da žive sa inspekcijama. Moramo da presečemo takvu praksu i da ne tražimo, kao onaj koji se napio i izgubio ključ: ljudi ga sreću i pitaju šta radi i da li je ispod svetla izgubio ključ, a on kaže da nije, ali tu ima svetla, pa mu je lakše da traži.

Moramo da nađemo ravnotežu da bismo izbegli, sa jedne strane "lov na veštice", jer na momente ova priča o naplati ekstra poreza poprima takve tonove koji nisu nužni. Ljudi, jednostavno, moraju da plate porez i ne moramo zbog toga da ih vredamo. Ja očekujem od ovoga zakona da on ne pokrene "lov na veštice", ali da nam apsolutno omogući da se okrenemo jednoj drugoj vrsti.

Potreban je zakon koji će omogućiti da oporezujemo one koji su švercovali naftu, cigarete, a već godinama nisu plaćali dažbine, niti su se odužili našoj državi, a to su oni koji imaju imovinu koja nije u skladu sa njihovim prihodima. To treba da uveri naše građane da nema izuzetaka, ali da moraju svi da plaćaju porez prema svojoj poreskoj snazi.

U Republičkoj upravi prihoda, u unakrsnoj kontroli, ne samo što će postojati jedinice koje će se na lokalnom nivou time baviti, nego će se u centru, u Beogradu, formirati jedna snažna služba za teške slučajeve poreske utaje. Dakle, formira se jedna služba koju će činiti "nesalomivi" i koji će iz Beograda moći da odu u bilo koji grad i da pomognu poreskoj upravi da odradi svoj posao.

Do koje mere Republička uprava treba da ojača svoje ingerencije, a da to ne bude nešto što se tiče Ministarstva unutrašnjih poslova? Mi upravo imamo saradnju sa kolegama iz MUP-a, da vidimo kako ćemo podeliti posao. Očigledno je da naša uprava mora da bude snažna, respektovana i profesionalna.

Što se tiče plata i načina nagrađivanja, ne bih se složio sa predlogom da nagrađivanje bude prema učinku. Jer, na žalost, u Srbiji to stvara utisak kao da smo na divljem Zapadu, pa da se radi po sistemu "uzmi deo plena". Ponekad će to da ide i tako što će se poreskom obvezniku reći

"duguješ deset miliona, daj mi milion". U ovom momentu nije dobro da se previše veže plata, ni podsticajni deo, već moramo da na indirektan način prepoznamo one ljude koji su čestiti i koji puno rade, pa da podsticaj za dobar rad ne bude direktno aritmetički vezan za ono koliko su oni naplatili, jer onda su oni kao lovci na zarade, na glave. Takva psihologija je veoma loša.

Jedan od izvora korupcije je i takozvano "pranje papira". Danas imamo problem sa Crnom Gorom, sa Kosovom i sa Republikom Srpskom. Treba da proverimo gde šta ide i gde se dešava "pranje papira", jer to je jedan od velikih izvora poreske utaje i korupcije. Zaokružavanje Srbije u zakonodavnom smislu znači da ćemo imati pod jednom kapom i Republičku upravu javnih prihoda i carine. Tako će sve ono što je važno da se prati unakrsnom kontrolom biti objedinjeno.

Moramo ne samo da imamo dobre zakone, dobru kontrolu i dobru organizacija, već i da stvorimo podsticaj našim ljudima. Do 30. juna 2002. godine imaćemo seriju fiskalnih podsticaja za zapošljavanje i za investicije. Isto tako, imaćemo razgovore sa službama za promet nekretnina, nevladinim organizacijama, a poreske utaje imamo i kod sportista.

Sredinom maja ove godine krenuće prva kampanja našeg ministarstva da pokažemo građanima da je novac od poreza dobro upotrebljen i da će samim tim biti manje utaje i manje korupcije.

Rumenko Dišović

**Služba za unutrašnju kontrolu
Republičke uprave javnih prihoda**

Sprečavanje zloupotreba u Upravi

U Republičkoj upravi javnih prihoda Služba unutrašnje kontrole formirana je nedavno da bi obavljala unutrašnju kontrolu, prema utvrđenoj metodologiji. U radu saraduje sa MUP i sa Komisijom za ispitivanje zloupotrebe u oblasti privrede i finansijskog poslovanja. Predstavke uglavnom dobijamo od građana.

Zadatak unutrašnje kontrole bio bi da se neposrednim uvidom na licu mesta utvrdi zakonitost, odgovornost, blagovremenost i efikasnost u primeni zakonskih i podzakonskih akata iz oblasti javnih prihoda i zakonitost u raspolaganju materijalno finansijskim sredstvima. Takođe, posao ove službe je da kontroliše odnos radnika RUJP prema postavljenim zadacima, poreskim obveznicima, strankama i drugim pitanjima.

U dosadašnjem radu, za ovo kratko vreme, uspeali smo da snimimo stanje i preventivno delujemo na sprečavanju nezakonitih radnji u RUJP. Bilo je primera gde smo lično inicirali, posle dopisa od strane građana ili od strane pojedinih radnika RUJP, da se izvrši kontrola u pojedinim odeljenjima. **Uvođenjem unutrašnje kontrole smanjio se broj predstavki u kojima se ukazuje na zloupotrebe, a povećan je broj radnika RUJP i građana koji se neposredno obraćaju našoj Službi kontrole i traže pomoć za rešavanje problema.**

Veći broj predstavki, koje smo mi kontrolisali, je neosnovan i ima za cilj kompromitaciju pojedinih ličnosti u RUJP. Jedan deo predstavki

je posledica nepoznavanja stvarnog stanja u RUJP, odnosno dužnosti Uprave prihoda i propisa. Razume se, ima i opravdanih predstavlki o pojedinim slučajevima kriminala.

Pojedini slučajevi kriminala u RUJP su posledice opšteg stanja u društvu, pa bi trebalo svi da se borimo protiv toga. **Da bismo umanjili pojave kriminala neophodno je, po našem mišljenju, da lica na rukovodećim mestima budu moralno čista, da budu radni i stručno sposobni ljudi za obavljanje određenih dužnosti. Od toga mora da se pođe.**

Zatim, važno je da se prema počiniocima kriminalnih radnji preduzimaju mnogo rigoroznije kazne. Dalje, da se na svim nivoima povremeno analiziraju problemi i razmenjuju iskustva, kako bi se otkrivale i sprečavale kriminalne radnje. Takođe je značajno da se nastavi sa praksom održavanja povremenih okruglih stolova o ovoj problematici.

Na kraju, želim da kažem da podržavam predlog profesora Čupića, člana Saveta za borbu protiv korupcije, za donošenje zakona o poreklu imovine. Realizacijom ovog zakona, kako ističe profesor Čupić, pravda bi bila zadovoljena, a počinjene zloupotrebe bile bi primereno sankcionisane. Jer, kao što smo čuli i od ministra Đelića, ima slučajeva koje bi stvarno trebalo ispitati.

Stjepan Gredelj

Institut za filozofiju i društvenu teoriju

Odnos građana prema korupciji

Kao što je poznato, Transparensi Internešenel nas je pre nekog vremena svrstao na drugo mesto po korumpiranosti, a rezultati našeg najnovijeg istraživanja, koje su sproveli Centar za proučavanje alternativa i "Argument" pod nazivom "Korupcija u novim uslovima", pokazuju da smo se nešto malo popravili. Trenutno smo treći u regionu. Dakle, to je relativno poboljšanje.

Druga stvar koju smo pokušali da utvrdimo, jeste stav građana prema pojavi koju nazivamo korupcija. Koliko znaju o njoj, koliko su benevolentni ili preoštri u presudama. Dobili smo odgovore koji nisu baš ohrabrujući, mada su očekivani. Korupcija je postala način života u poslednjih desetak-dvanaest godina, pa se stoga odobravanje korupcije kreće od onoga "niko ne može toliko malo da me plati koliko mogu malo da radim", to jest, ako je država takva kakva jeste, onda ću ja nju malo da prevarim, pa smo onda izravnali račune.

Jedno od pitanja koje smo postavili odnosilo se na potencijal i spremnost običnih građana da se uključe u sve ove oblike borbe kojih u poslednje vreme ima mnogo. **Postoji neka vrsta poverenja građana, odnosno naših ispitanika, da su spremni da se uključe u borbu protiv korupcije ukoliko korupcija počne da se čisti od glave a ne od repa. Ukoliko se, dakle, to ozbiljno radi, postoji izvesna kritična masa građana koja je spremna da to podrži.**

Kad smo građane pitali ko, zapravo, ima najviše štete od korupcije, dve trećine ispitanika smatra da korupcija, kao pojava, donosi naj-

više štete pojedincima, odnosno njihovim porodicama. A na pitanje ko ima koristi od korupcije, opet se javljaju odgovori da su to porodice i pojedinci. Na pitanje zašto ljudi stupaju u odnose korupcije, dobijamo ocene da se na prvom mestu očekuje da neće biti otkriveni, a na drugom mestu, ako i budu otkriveni, očekuju da neće biti previše strogo kažnjeni. To znači da je poverenje u institucionalni sistem relativno nisko. Doduše, u međuvremenu je donet novi krivični zakon koji sankcioniše pojave korupcije.

Prof. dr Mile Jović
Institut ekonomskih nauka

Zakonima protiv korupcije

Moram da podsetim da sam, verovatno među prvima, još 1997. godine u svoj udžbenik o međunarodnom marketingu, ubacio posebnu glavu oko ekonomske i finansijske međunarodne dimenzije marketinga - "Mafija, menadžment i korupcija". To je tada bilo prilično čudno za ove naše prilike. Ideju mi je dala upravo ova naša situacija i ono što se dešavalo tih godina.

Sa ekonomskog stanovišta posmatrano, moram da pomenem profesora Bekera, američkog Nobelovca, čiji je zaključak da **korupcija nije u korelaciji sa stepenom ekonomskog razvoja jer se javlja svuda. To znači i u zemljama sa 20.000 ili 40.000 dolara po stanovniku i u onima koji imaju dolar dnevno po stanovniku za ishranu. Međutim, veoma je opasna endemska korupcija koja je kod nas imala kulminaciju 2000. godine.** Takva endemska, sistemska korupcija ne može da se savlada za godinu-dve ili tri, već za to treba malo više vremena.

Jedan od načina na koji može da se prevaziđe korupcija jeste dobra zakonska regulativa, a to država mora da rešava. Čini mi se da smo mi do sada bili u velikoj opasnosti da upadnemo u živi pesak koji se zove sistemska korupcija, ali je to, na izvestan način, presečeno. Zato sada moramo da idemo dalje i da tražimo efikasna zakonska rešenja koja su već dala rezultate u svetu.

Žarko Milosavljević
Unija poslodavaca Srbije

Privatnici uredno plaćaju porez

Šta poslodavcima smeta u poslovanju? Šta je potrebno da se uradi da bismo uredno izmirivali naše obaveze?

Mi ćemo zvanično preporučiti Vladi Srbije da u harmonizaciji odnosa sa Crnom Gorom ukine sva ministarstva na saveznom nivou koja su iz ekonomskog i finansijskog dela, osim politike i oružanih snaga. Tek tada ćemo mi biti ravnopravni sa poslodavcima Republike Srpske, Crne Gore, Makedonije, pa čak i Bugarske. Mi ćemo insistirati na tome da se zaokruži kontrola i prihoda i finansija na nivou republičke vlasti.

Unutar Srbije nema ravnopravnosti poreskih obveznika. Prema našoj evidenciji, u privatnom sektoru 80 odsto učesnika plaća disciplinovano svoje obaveze, ali problem je u javnim i društvenim preduzećima.

Uzeću jedan primer. Privredni sud u Beogradu, da bi namakao neke pare za sebe, komunicira sa beogradskim MUP. Dogovore se da kod registracije vozila za preduzeća, preduzetnik ide u Privredni sud, da čeka tri dana na potvrdu koju je platio u gotovom, i vrati se u MUP da bi registrovao svoje vozilo. To i nije bio tako veliki problem. Mi smo izračunali da je Privredni sud u Beogradu inkasirao 300.000 maraka po tom osnovu, ali kad je takav posao obavljan mi smo imali veliki zastoj špeditera na granicama. Jer, za tri dana čekanja potvrde iz Privrednog suda za transport koji je bio na nekoliko graničnih prelaza, rasli su gubici.

Drugim rečima, to je nedopustivo bahato ponašanje službenika javne uprave, službenika sudova i tako dalje. Očigledno je da je tu važio pristup da su privatni preduzetnici mafijaši. A uslovi za obavljanje privatnog posla ovde su ispod svih normalnih kriterijuma. Zato oni koji se bave sivom ekonomijom lepo žive. Lepo žive do onog trenutka kad treba da pređu u legalne tokove.

Poenta je u tome da mi, kao poslodavci, činimo sve unutar svoje branše da eliminišemo one koji se bave sivom ekonomijom. Oni će se lako prepoznati u najskorije vreme. Jer, oni koji se budu zalagali da ostanu ministarstva i savezne institucije, znači da su to oni iza kojih stoje jaki lobiji sa ogromnim parama. Mi ćemo potonuti jer takvi lobiji kontrolišu ogroman paket poslova. Po našoj evidenciji 95 odsto malih i srednjih preduzeća nisu se prijavila ni za jedan kredit, iako im se nude.

Aleksandra Drecun
Ministarstvo finansija Srbije

Specijalizacija za borbu protiv korupcije

Mi pokušavamo da sve ove dobre inicijative prepoznamo i da nađemo način da ih primenimo u zakonodavnom obliku, a, takođe, i da vidimo kako bolje možemo da primenjujemo zakone koje već imamo.

Zato je dobro što Transparensi Internešenel nagrađuje ljude koji se bore protiv korupcije. To se prvi put dešava u našoj zemlji i mislim da će doprineti afirmaciji ovih ljudi koji su se izložili riziku da otkriju korupciju. Danas je lepo primiti nagradu, ali se treba setiti kroz šta su sve prošli, jer su raspolagali sa malo "instrumenata" protiv ljudi koji su i bogati, i moćni, i uticajni.

Mene je posebno obradovalo što su i dva člana naše radne grupe laureati - Žarko Mihajlović i Branislav Đurić. Zato je važno da se svi - i eksperti, i mediji, i nevladin sektor - uključe u borbu protiv korupcije.

Članovi naših radnih grupa su i iz administracije i iz civilnog društva. Svi zajedno pokušavamo da smanjimo stepen diskrecionih ovlašćenja. Zato smo i formirali jedan sekretarijat u Ministarstvu finansija koji će obrađivati informacije do kojih smo došli i koji će pokušati da uz pomoć donatora i ekspertskih institucija pristupi jednom zadatku, a to je lociranje propisa u kojima je diskrecija velika. Može se samo zamisliti koliki je to posao, jer svaki posao podrazumeva određeni stepen diskrecije. To je bila i inicijativa Saveta za borbu protiv korupcije.

Bez obzira na konfrontacije koje se javljaju, smatram da Savet izuzetno doprinosi borbi protiv korupcije i po-

stavlja neka pitanja koja traže odgovore. Jedna od inicijativa, koja je proistekla iz rada Saveta, je izrada zakona o sprečavanju konflikta interesa. Taj zakon će precizno reći šta je to konflikt interesa. Da li je to davanje poklona i u kom iznosu, zatim, po kojim sve osnovama predstavnici državne administracije imaju pravo da budu i u kojim upravnim odborima. Kada sve te stvari razjasnimo i postavimo jasna pravila, biće lakša i borba protiv korupcije.

Nadam se da ćemo uskoro formirati i radnu grupu koja će pripremati zakon za specijalizaciju predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova, sudija i tužilaca za borbu protiv korupcije. **Republička uprava javnih prihoda u svom sastavu treba da ima i jake jedinice za borbu protiv finansijskog kriminala. A to podrazumeva sprečavanje pranja novca i otkrivanje privrednog kriminala, koji se najlakše odvija kroz promet sa inostranstvom.**

Nastojaćemo da sve te mere povežemo u jednu celinu kako se ne bi stvarala izdvojena ostrva u sudu, u tužilaštvu, u policiji, u poreskoj administraciji i u nekim drugim delovima društva, već da se zaista zna da će onaj ko uđe u kriminalne radnje mnogo rizikovati.

Kad je reč o antikorupcijskim timovima, iako su dosta kritikovani, uskoro ćemo izaći sa podacima koliko je krivičnih prijava podneto. Ohrabruje saradnja naših građana i poverenje koje raste u borbu protiv korupcije. Prema preliminarnim izveštajima Pakta za stabilnost, a ja sam predstavnik srpske vlade u antikorupcijskoj inicijativi Pakta za stabilnost, naše inicijative za borbu protiv korupcije su najbolje u regionu. Zato treba da očuvamo početnu dobru energiju, saradnju i kooperativnost koju smo do sada ostvarili.

Diskusija

Božidar Delić: Ne smemo da padnemo u demagogiju, pa da smatramo da samo zato što je neko nešto stekao, onda je on, automatski, lopov. Moramo biti veoma obazrivi. Znači, unutrašnja kontrola - da, jaka akcija protiv izbegavanja poreske utaje - da, ali ni u kom slučaju novi "lov na veštice". Nije nam potreban novi postrevolucionarni pohod da bismo utvrđivali da li je neko moralno okaljano zato što ima zlatni sat.

Rumenko Dišović: Mi smo kontrolisali plaćanje poreza pojedinih vlasnika vila i stekli smo utisak da čak pojedinci koji imaju višak stambenog prostora uopšte nisu prijavili porez do dana današnjeg. Tih slučajeva ima puno, ali se ne bih upuštao u detalje. Snimili smo stanje i dali smo direktoru određene predloge da preko svojih organa otkloni slabosti koje smo uočili. Mi nastavljamo naš rad i u saradnji sa MUP i drugim organima potvrđujemo izvore podataka.

Božidar Delić: Očigledno je da su poslednjih godina saveznu administraciju plaćali samo srpski poreski obveznici. Zato je već svima jasno da će u novom sporazumu Srbije i Crne Gore na zajedničkom nivou postojati apsolutni minimum na nivou ekonomije. Tako će se Srbija u potpunosti ekonomski zaokružiti, što uključuje i sve službe fitosanitarne kontrole, odobravanje prometa lekova na teritoriji Srbije i slično.

Osим toga, moraće da se ukine Privredna komora Jugoslavije. Tako ćemo u komornom sistemu imati Privrednu komoru Srbije, jer je i u PKJ bilo nekih dozvola koje su se davale, što je i za mene bilo iznenađujuće, razne diskrecije, potvrde... Videli smo jednu anketu gde su se privrednici i te kako žalili na tu instituciju.

Saša Janković: Pozivam vas da dođete u Elektrodistribuciju Beograd. Tu su puni ormani dokaznog materijala naše komisije koja je radila godinu dana. Znači, naša priča nije rekla-kazala, već su tu materijali sa fakturama, sa ugovorima, imenima i prezimenima ljudi koji su radili mutne radnje. Podneto je sedam krivičnih prijava. Branislav Uskoković je uhapšen po jednoj krivičnoj prijavi, a sedam je podneto do sada.

Prva datira od 7. aprila 2000. godine a poslednja je u oktobru 2001. godine. Zato je sada na redu i tužilaštvo i MUP da po tome rade. Branislav Uskoković je u međuvremenu pušten iz pritvora i sada on tuži nas četvoricu za "kaljanje lika i dela i za naneti duševni bol".

Suština je u tome da se sada zastraše ljudi koji su imali hrabrosti da razotkriju njegove mahinacije. On nije svestan da time samo pogoršava svoju situaciju a nama pomaže, jer mi smo odlučili da se ne predajemo dok nam se nešto ne desi.

Zato je hitno potrebno doneti zakon o poreskoj upravi ili o poreklu imovine. Nas je juče iznenadila izjava ministra Vlahovića koji je rekao da je nedovoljan odziv na prvoj aukcijskoj privatizaciji, jer je priča o malverzacijama u prethodnom periodu predaleko otišla, pa ljudi sa kapitalom ne izlaze u javnost. Pa, nama je i cilj da ih je strah da izađu sa svojim kapitalom, jer želimo prvo da ih pitamo odakle im pare.

Prvo to dokažite, a onda, izvolite, gospodo privatnici, kupujte naše firme. Jer, da nismo otkrili mahinacije Branislava Uskokovića on bi do sada sigurno kupio Elektrodistribuciju Beograd i bio bi legalni vlasnik kapitala. Mi to nećemo dozvoliti. Prvo da se pokaže kako su došli do para, da ukradeno vrate, pa onda možemo da pričamo o poštenju. Ovako je ministar Vlahović stavio bogate poštene i nepoštene ljude u isti koš. Pre zakona o privatizaciji trebalo je utvrditi ko je pošten a ko nepošten, pa da se onda zna šta se radi.

Božidar Delić: Kao jedan od odgovornih ljudi za sprovođenje naplate poreza na ekstra profit moram da kažem da nema dana da iz medija ne zovu i da se ne interesuju dokle se stiglo. Neki napada-

ju taj zakon, neki ga brane, postavljaju se pitanja da li je selektivan, da li je napravljen za jednu osobu, za jednu familiju... Meni se čini da je to pre svega zato što je to jedini vidljivi zakonski pristup obračuna sa prošlošću.

Mi smo iz ministarstva finansija podneli 47 prijava, a i naša priča nije mnogo srećnija od ove iz Elektrodistribucije Beograd. Jer, već mesecima ni tužilaštvo ni sudije nisu pomakle ni mali prst da reše naše prijave. Često u Srbiji ljudi kažu da Vlada ništa ne radi, a ako pokušamo da nešto tražimo, onda se kaže da je to pritisak na sud, pa nam se odmah prikači da smo protiv legalizma i protiv demokratije.

Problem Srbije je u tome što je 5. oktobar ipak bio neka vrsta revolucije. Zbog toga se nije desila lustracija, što je jedini način da se redovi sudija pročiste. Nama su potrebni hrabri ljudi kao što ste vi, ali u sudstvu, u tužilaštvu, u MUP. Moramo zato da podstaknemo ljude, da nađemo zdravo tkivo i da te ljude uključimo u posao. Za kriminalce nema strašnije stvari od efikasne države.

A pošto pominjete kolegu Vlahovića, moram da kažem da je i on delimično u pravu. Jer, zbog toga što nisu sankcionisani prekršaji i zloupotrebe, postoji klica opasnosti da se sve pretvori u "lov na veštice" i da se ponovo uspostavi pravilo - preduzetnik jednako mafijaš. To ne sme da se dogodi. Zato oni ljudi koji su možda pošteno zaradili novac, razmišljaju o tome da li vredi investirati kod nas, kad već u bilo kom momentu može neko da ga prozove i da mu čepka po prošlosti. Pa kad već stvari tako stoje, šta da radimo?

Odgovor je na tri nivoa. Prvi nivo - da se jednokratni porez sprovede do kraja; trebalo bi da u sledećih nekoliko meseci zao-kružimo tu priču. Drugo pitanje je - zakon o poreskoj administraciji. Ne može više neko da izgleda kao jad i beda na papiru, a da živi kao u Akapulku. Ne može, jer to nije preduzetništvo, već najobičnija poreska utaja. Treća stvar je da moramo da napravimo ambijent u kojem mogu uspešno da rade i da proizvode oni ljudi koji nisu kriminalci. Da oni ljudi koji mogu da investiraju, da kupuju preduzeća, da oni stvaraju nova radna mesta.

Dakle, sve mora da ide zajedno.

Jer, ovo je važan momenat. Ja osećam da smo mi sada na klackalici. U jednom momentu može da ispadne kao - ništa se nije uradilo, pa kreću neke neverovatne priče da je ova nova vlast u sprezi sa nekim... Surčini, avioni, kamioni, šleperi, milioni... A mi sedimo u Vladi i kažemo: "Šta je ovo? Mi ginemo na zadatku da uspostavimo red u našoj zemlji a sa druge strane imamo rizik da ako samo bude ta priča 'Uhvati lopova, ovaj ovo, ko je to, odakle ti to...' da onda jednostavno ništa neće dalje moći. Ima investitora koji kažu: 'A šta ako posle dođe neki novi zakon, pa onda ništa više ne važi. Neću da ulazim u motive, ali neću sa vama. Idem u Bugarsku.'"

Aleksandra Drecun: Tužilaštvo je zatrpano krivičnim prijavama. Žali se Savezna vlada, žali se Narodna banka, žale se sindikati, da i ne govorimo o građanima... Zato moramo da im pomognemo, da proceduralno omogućimo da postoji pet tužilaca i sudija koji su odgovorni i imaju evidenciju dokle je to došlo.

Ali zato je potrebno da ih promovišemo, da ih zaštitimo i da kažemo: "Da, vi ste ljudi kojima ova država veruje i ona će vas štiti." Jer, to su imale Italija, Francuska i drugi. Mi radimo na prepoznavanju tih modela. Naši antikorupcijski timovi mogu brzo da deluju. Oni imaju jednog tužioca i jednog policajca. Čim im se telefonom javi da je negde traženo mito, oni su odmah spremni da pribave lažni novac, kameru da se to snimi, da odu na lice mesta, da tužilac podnese krivičnu prijavu čim se ti dokazi prikupе. To je početak priče za klasičnu korupciju kao što je primanje i davanje mita.

Božidar Delić: Moraju da se imaju u vidu i teški uslovi u kojima rade ljudi u tužilaštvu. Kad sam video prvi put te prostorije, zapitao sam se - zar je ovo pravna država?. Po četvoro ljudi radi u jednoj prostoriji od šest kvadrata, a treba da razrešavaju najznačajnija pitanja u državi. Rade bez kompjutera, bez opreme. Zato radimo na tome da se njihovi uslovi poboljšaju. Njihovi budžeti su mnogo jači. Najbolja terapija je ojačati zdrave elemente i oni onda "pojedu" sve što je nezdravo u jednoj instituciji.

Predrag Jovanović: Neophodna nam je afirmacija pozitivnih uzora. Ja sam, na žalost, malo skeptičan da će to moći da se sprovede u delo. Namera svakako jeste pravična u tome da se oduzme onima koji su nešto nezakonito stekli. Ali, iskustva drugih zemalja u tranziciji, pogotovo ovih u našem okruženju, pokazuju da ni jedna to nije uspela da sprovede. Svuda je postojala želja i velika potreba kod naroda da se zadovolji pravda, pa i kod nekih političkih stranaka koje su se zalagale da se utvrdi poreklo imovine, ali sprovođenje toga u život, što znači retroaktivno sprovođenje prava, nigde nije dalo rezultate.

Ukoliko bi Srbija uspela, to bi sigurno bio novi primer za ugled. Sva takva iskustva bi vlada trebalo da ima u vidu, pa da bude realna. Ali treba imati u vidu da to nisu uspele zemlje poput Češke i Mađarske.

Stjepan Gredelj: Pošto sam pitao sve članove Saveta za borbu protiv korupcije, da pitam i vas - šta su tačno ingerencije tog Saveta?

Božidar Đelić: Još smo u procesu utvrđivanja da vidimo tačno šta je pozicija i ingerencija. To je savetodavno telo. Oni razmatraju situaciju, mogu da prikupljaju podatke, da pozovu funkcionere ako žele da saznaju nešto o fenomenu korupcije u određenoj službi. Mogu da na međunarodnom planu komuniciraju, da vide dokle smo stigli, i potom da daju sugestije vladi i da rade na konkretnim merama. Obezbeđuje se budžet, a oni će dobiti sredstva donacija, jer ima međunarodnih organizacija koje su spremne da daju sredstva kako bi međunarodni i domaći eksperti uradili zakon. Jer, nemamo ni mi dovoljan broj ljudi da pišu sve te zakone. Vidite koje su ličnosti u Savetu. Išli smo na to da budu ljudi koji drže do sebe i da neće stati iza nečega za šta misle da nije dobro.

Odlikovanja Transparensi Internešenel

Na skupu o korupciji u poreskoj upravi uručena su priznanja Transparensi Internešenel za uspešnu borbu protiv korupcije. Priznanja je uručio Predrag Jovanović, predsednik Transparensi Internešenel za Srbiju. Šampioni u borbi protiv korupcije u Srbiji za 2002. godinu su: **Branko Đurić**, pomoćnik saveznog ministra za privredu i unutrašnju trgovinu, **Žarko Mihailović**, pomoćnik republičkog ministra za prosvetu i dve organizacije sindikata - **Sindikata Elektrodistribucije Beograd** i **Nezavisni sindikat EDB**, u ime kojih su priznanja primili **Saša Janković** i **Tomislav Nešovanović**.

Branko Đurić dobio je priznanje za otkrivanje afere oko uvoza prehrambenih proizvoda sumnjivog kvaliteta. Naime, u sprezi uvozničkog lobija i sanitarne i tržišne inspekcije, iz inostranstva je uvožena prehrambena roba sa isteklim rokom trajanja. Bez obzira na to, na domaćem tržištu su dobijali sertifikate kao da je roba ispravna i prodavana je po tržišnim cenama. Na taj način ne samo što je ostvarivana enormna zarada, već je ugrožavano zdravlje stanovništva. Afera je otkrivena u julu 2001. godine, što je dovelo do smenjivanja najodgovornijih ljudi u tržišnoj inspekciji.

Žarko Mihailović dobio je priznanje povodom otkrivanja afere u vezi sa studentskim centrima. Naime, studentski centri su od dobavljača dobijali robu po višestruko uvećanim cenama. O kakvim "nadvanim" cenama je reč, najbolje se vidi iz uštede koje je ostvarena: u budžetu Srbije je u 2001. godini za te namene bilo predviđeno 120 miliona maraka, a ove godine samo 60 miliona maraka.

Dva sindikata Elektrodistribucije Beograd su odlikovana zato što su doprineli otkrivanju zloupotreba direktora Elektrodistribucije Beograd, Branislava Uskokovića. Krajem januara 2002. godine otkrivena je "afera Uskoković". Bivši direktor Elektrodistribucije Beograd je, nai-

me, izgradio 36 kuća i vila, prisvajajući državni i društveni novac. To je bio drastičan slučaj zloupotrebe položaja. Prikupljanje dokaza bio je mukotrpan posao i trajao je oko godinu dana. U tome su zajednički učestvovala dva sindikata - Nezavisni sindikat i Sindikat Elektrodistribucije Beograd.